

Ergonomie pracoviště

Ve veřejném sektoru knihoven se stále častěji hovoří o významu kvalitního pracovního prostředí, které podporuje zdraví, efektivitu a motivaci zaměstnanců. Toto téma je také jednou z aktivit projektu „Posílení úrovně sociálního dialogu v odvětvích a podpora adaptace odvětví na změny“, kterého se účastnil Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky a Odborový svaz pracovníků knihoven. Jeho snahou je v tomto směru nabídnout nejen odborné výstupy, ale i konkrétní metodickou podporu pro knihovny.

S ředitelkou Krajské knihovny Vysočiny, Ing. Jitkou Hladíkovou, se proto v tomto rozhovoru zaměříme na to, jak se tyto principy ergonomie promítají (či mohly promítnout) do navrhování a provozu nové budovy knihovny v Havlíčkově Brodě. Budeme mluvit o zkušenostech z výstavby, o kompromisních řešeních, která se musela přijmout a dalších praktických zkušenostech.

Krajská knihovna Vysočiny dnes sídlí v moderní, prostorné budově, která patří k nejvýraznějším knihovním stavbám posledních let. Kdy a jak vůbec vznikla myšlenka na její výstavbu?

Myšlenka na novou budovu vznikla již v době vzniku krajské knihovny, kdy už bylo zřejmé, že původní prostory knihovny nevyhovují kapacitně ani technicky. Byly rozptýlené do několika objektů a bránily nám rozvíjet služby. Zřizovatel, Kraj Vysočina, proto rozhodl vybudovat novostavbu krajské knihovny, která by odpovídala současným požadavkům na funkčnost, dostupnost i architektonickou kvalitu. Díky tomu jsme mohli konečně sjednotit všechny služby pod jednu střechu a nabídnout veřejnosti i zaměstnancům důstojné prostředí.

Nová budova Krajské knihovny Vysočiny, foto: V. Pillerová.

Jak samotný projekt začínal a kdy se stavba realizovala?

První projekt vznikl již v roce 2006, v roce 2009 bylo vydáno stavební povolení, k realizaci však nedošlo a projekt byl v roce 2014 zrušen. Další projektová příprava odstartovala podepsáním smlouvy mezi Krajem Vysočina a Městem Havlíčkův Brod v roce 2016, samotná stavba budovy začala v létě 2018, veřejnosti jsme ji chtěli otevřít na konci roku 2020, ale covid nám naše plány zkomplikoval, knihovnu jsme veřejnosti mohli otevřít až na jaře 2021. Investorem byl Kraj Vysočina a celkové náklady činily přibližně 175 milionů Kč na stavbu budovy a 28 milionů Kč na vnitřní vybavení.

Knihovna má dnes impozantní rozlohu. Jaké prostory nová budova nabízí?

Celková užitná plocha činí 3 548 m², z toho více než dvě třetiny jsou určeny veřejnosti. V přízemí je umístěno multimediální centrum, oddělení pro děti a mládež, výukový sál, učebna, kavárna a vstupní hala; v patře pak čítárna, oddělení beletrie, naučné a regionální literatury. Součástí je také střešní terasa – letní čítárna, kterou si návštěvníci opravdu oblíbili. Díky Městu Havlíčkův Brod, které bylo investorem veškerých terénních úprav v přilehlém okolí budovy, včetně parkovacího domu, je k dispozici 250 parkovacích míst a samozřejmě bezbariérový přístup.

Byli jste jako knihovna do přípravy projektu zapojeni od samého začátku?

Ano, zřizovatel nás od začátku přizval k jednáním s architektem a projektanty. Připravili jsme stavební program, ve kterém jsme popsali požadované funkce budovy, všechny knihovnické procesy, prostorové požadavky a navrhli základní uspořádání jednotlivých oddělení a provozních částí. Snažili jsme se být rovnocenným partnerem a prosazovat potřeby knihovny i čtenářů.

Jaká byla spolupráce s architekty?

Architekt měl pouze částečné zkušenosti s podobnými stavbami, museli jsme popsat řadu specifik knihovnického provozu – například logistiku knihovnických prací, logiku pohybu návštěvníků, akustické oddělení klidových a společenských zón nebo potřebu flexibilního mobiliáře. Naštěstí jsme měli k dispozici velké množství informací od kolegů, kteří měli zkušenosti se stavbou knihovny a my jsme se je následně snažili využít při prosazování našich požadavků. Společně jsme hledali rovnováhu mezi estetickým dojmem a praktickým provozem.

Jaké byly vaše hlavní priority z pohledu uživatelů?

Naším cílem bylo vytvořit otevřený a přehledný prostor, který by byl příjemný pro studium i odpočinek. Chtěli jsme, aby se lidé cítili dobře – aby knihovna nebyla jen místem, kam si přijdou pro knihu, ale kam se rádi vracejí, kde tráví svůj volný čas. Proto jsme prosazovali více relaxačních a studijních zón, dostatek světla, příjemné posezení i klidná místa k soustředění i větší výběr dokumentů ve volném výběru.

A z pohledu zaměstnanců?

Zásadní pro nás bylo, aby všechna oddělení fungovala pod jednou střechou a aby každý zaměstnanec měl odpovídající zázemí. Dříve jsme byli rozptýleni, což komplikovalo komunikaci i provoz. Dnes máme pracovní prostředí, které podporuje spolupráci, a zároveň poskytuje soukromí a klid pro odbornou práci.

Byla splněna všechna vaše očekávání?

Naše původní představy se podařilo uskutečnit zhruba z 85 %, což považujeme za velký úspěch u tak rozsáhlé stavby. Většina klíčových požadavků – prostornost, světlo, přívětivost i pracovní zázemí – byla naplněna. Některé naše požadavky projektant neakceptoval např. použití některých materiálů a

barev v interiéru, které vyžadují vysoké nároky na údržbu (dřevěná podlaha, bílá křesílka apod.) nebo velké prosklené plochy, které nejsou zastíněny žádným venkovním prvkem.

Když se dnes ohlédneme zpět, nedávno vzniknul nový metodický materiál Ergonomie pro knihovny: Průvodce efektivním pracovním prostředím. Jak na něj nahlížíte z pozice knihovny, která si výstavbou už prošla?

Určitě bychom ho při přípravě stavebního programu využili a zařadili ho mezi základní zdroje při přípravě projektové dokumentace.

Můžete uvést konkrétní příklady, kde se dnes zpětně ukazuje, že by se vyplatilo více zohlednit ergonomii už při projektování?

Ano. Například klimatizace je společná pro dvě patra, takže se nedá nastavit teplota samostatně podle potřeby. Podobně světla – jedno tlačítko ovládá velký prostor, což není praktické. Možnost přirozeného větrání je omezená, spoléháme se hlavně na vzduchotechniku. A také jsme museli dodatečně řešit zastínění velkých prosklených ploch. Postupně jednotlivé nedostatky, právě s ohledem na zkušenosti z provozu, vylepšujeme.

Jedním z témat v metodice je tzv. fyzická ergonomie – tedy správné nastavení pracovního místa, výšky stolů, židlí nebo osvětlení. Jak se to daří ve vaší knihovně?

Snažili jsme se vybírat kvalitní nábytek a variabilní pracovní vybavení. S ohledem na omezený rozpočet architekt nakonec vybral typový nábytek, který bohužel neumožňuje nastavit výšku pracovního stolu. Každý zaměstnanec má alespoň kvalitní nastavitelnou židli a v případě potřeby podnožku. Osvětlení je řešeno kombinovaně – přirozené i umělé, s dostatečnou intenzitou. Přesto se ukázalo, že některá řešení nejsou ideální – například směřování světla nebo centrální ovládání větších zón. Právě tato zkušenost potvrzuje, jak důležité je zapojit ergonomické hledisko už při návrhu technických systémů.

Mohla by vaše knihovna být příkladem dobré praxe i v této oblasti?

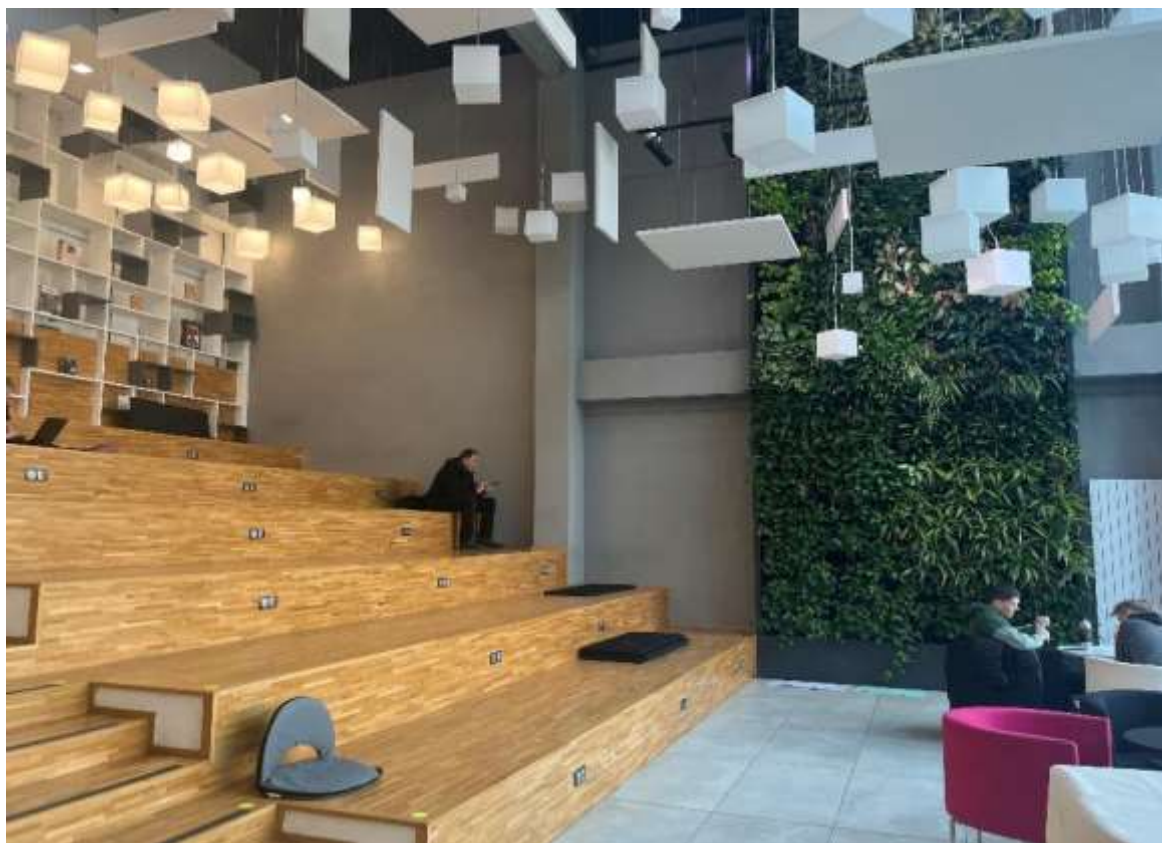
Myslím, že ano. Přestože jsme se nevyhnuli některým drobným technickým nedostatkům, podařilo se nám vytvořit velmi kvalitní pracovní prostředí. Dnes se o ergonomii více mluví, máme k dispozici metodickou podporu a můžeme své zkušenosti sdílet s kolegy, kteří teprve plánují rekonstrukci nebo novou stavbu.

Zmíněná metodika také upozorňuje, že ergonomie by měla být součástí vzdělávání knihovníků i plánování staveb. Souhlasíte s tímto doporučením?

Ano, naprosto. Když si člověk uvědomí, kolik času denně trávíme u počítače, jak často manipulujeme s těžkými knihami nebo nábytkem, je jasné, že ergonomie není „luxus“, ale nutnost. Znalost základních principů by měla být samozřejmostí pro každého zaměstnavatele, projektanta i pro investora. Kdybychom měli podobný materiál už při přípravě stavby, určitě bychom ho využili jako argumentační oporu při jednání s architekty.

Budova působí i architektonicky velmi zajímavě. Máte nějaký oblíbený prvek?

Ano, mám. Je to vstupní hala s dřevěnými schody, které slouží nejen jako spojovací prvek, ale také jako relaxační zóna nebo prostor pro pořádání různých kulturních akcí. Krásným prvkem je zelená interiérová stěna s živými rostlinami, které knihovně dodávají svěží atmosféru. A velmi oblíbená je i střešní terasa, kde pořádáme letní čítárnu i malé kulturní akce.

Vstupní hala s dřevěnými schody, KK Vysočiny. Foto: V. Pillerová

Jak se nová budova osvědčila po otevření?

Zájem veřejnosti byl obrovský. Návštěvnost se zvýšila přibližně o 30 % a knihovna se stala přirozeným centrem kulturního života města. Lidé si pochvalují otevřený prostor, klidové zóny i moderní technologie. Pro nás je to důkaz, že investice do knihoven má smysl – že jde o prostor, který spojuje generace a podporuje vzdělanost i komunitní život.

Co považujete za největší přínos nové budovy?

Především to, že vzniklo moderní kulturní centrum přímo v srdci města. Máme prostory, kde se lidé mohou setkávat, studovat i odpočívat, a my knihovníci můžeme pracovat v příjemném pracovním prostředí.

Co byste doporučila jiným knihovnám, které plánují novou budovu?

Určitě se vyplatí být aktivním partnerem od samého začátku. Připravte si detailní seznam činností, potřeb a přání. Sledujte i ergonomii — nejen pro čtenáře, ale hlavně pro zaměstnance. A nebojte se diskutovat s architekty, argumentujte provozem. A počítejte s tím, že některé věci se ukážou až za provozu a bude potřeba je postupně ladit.

Děkuji za rozhovor!